

Zitting 1974-1975

13 236

Partiële wijziging van het kinderstrafrecht en kinderstraiprocesrecht

Nr. 3

Memorie van toelichting

Algemeen

Het hier te bespreken wetsontwerp bevat in de eerste plaats enkele voorstellen tot partiële wijziging van het materiële kinderstrafrecht. Het betreft hier de wijzigingen voorgesteld in artikel I, onder B t/m D. De behoefte aan deze wijzigingen is in de praktijk gebleken. Het initiatief tot de wijzigingen is dan ook uitgegaan van de afdeling kinderrechtspraak van de Nederlandse Vereniging voor rechtspraak. Van de gelegenheid is gebruik gemaakt om enkele andere artikelen van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en de Beginselenwet voor de kinderbescherming te verduidelijken of aan te vullen (zie artikel I, onder A, artikel II onder D en artikel III).

In de tweede plaats beoogt het wetsontwerp enkele lacunes aan te vullen in het kinderstrafrecht en kinderstraiprocesrecht, die zijn ontstaan bij de totstandkoming van de Wet van 26 oktober 1973, Stb. 509, tot herziening van de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering betreffende toevoeging van een raadsman en toepassing van voorlopige hechtenis en wijziging van de artikelen 27 en 77hh van het Wetboek van Strafrecht (zie artikel I, onder E, en artikel II, onder A t/m C).

Toelichting op de artikelen

Artikel I

A. Artikel 77c Sr. regelt het geval, dat op een minderjarige, die ten tijde van het begaan van een strafbaar feit de leeftijd van zestien jaren, doch nog niet die van achttien jaren heeft bereikt, het z.g. volwassenenstrafrecht wordt toegepast, indien de rechter daartoe grond vindt in de ernst van het begane feit en de persoonlijkheid van de dader. De bijzondere strafbepalingen voor minderjarigen blijven dan buiten toepassing. Hechtenis, daaronder begrepen vervangende hechtenis, blijft echter uitgesloten. In plaats van vervangende hechtenis wordt vervangend arrest opgelegd.

Omdat strikt genomen in het hier bedoelde geval ook artikel 77n, eerste lid, Sr. niet van toepassing is – in welk artikel is bepaald dat het vervangend arrest maximaal veertien dagen kan duren – zou onzekerheid kunnen ontstaan over de maximumduur van het in artikel 77c voorziene vervangend arrest. Het lijkt daarom gewenst, de tekst van artikel 77c, laatste volzin, te verduidelijken en tot uitdrukking te brengen, dat ook in dit geval de duur van het vervangend arrest ten minste vier uren en ten hoogste veertien dagen is.

B. De voorgestelde wijziging strekt ertoe de toepassing van verbeurdverklaring als bijkomende straf of bijkomende maatregel mogelijk te maken, indien meerdere straffen of straffen en maatregelen gezamenlijk worden opgelegd in de gevallen waarin de wet dit toelaat. Men denke bij voorbeeld aan het geval dat de rechter de straf van geldboete of arrest combineert met voorwaardelijke plaatsing in een tuchtschool of voorwaardelijke terbeschikkingstelling van de Regering (vgl. artikel 77x Sr.). Zie ook het hierna te bespreken voorstel onder C. Volgens de huidige wet is verbeurdverklaring van voorwerpen, die bij voorbeeld tot het begaan van het misdrijf waren vervaardigd of uit de baten van het strafbare feit zijn verkregen, alleen mogelijk, indien slechts één straf of maatregel is opgelegd (vgl. Jonkers-Delfos-Dijk, Het nieuwe kinderrecht, blz. 48). In sommige gevallen is deze beperking in de praktijk door openbaar ministerie en rechter als een belemmering gevoeld voor een zo bevredigend mogelijke toepassing van het strafrecht.

C. De voorgestelde aanvulling van artikel 77x van het Wetboek van Strafrecht maakt het mogelijk dat de straf van geldboete, wanneer deze wordt opgelegd ter zake van een misdrijf of ter zake van een overtreding waarvan de rechtbank in eerste aanleg kennis neemt (vgl. artikel 56, eerste en derde lid, van de Wet op de rechterlijke organisatie), kan worden gecombineerd met voorwaardelijk arrest. Aan deze combinatiemogelijkheid bestaat behoefte nu artikel 77x, zoals het thans luidt, alleen de mogelijkheid kent om de straf van geldboete (of arrest) te koppelen aan de veel zwaardere voorwaardelijke plaatsing in een tuchtschool (of voorwaardelijke oplegging van de maatregel van terbeschikkingstelling van de Regering).

D. Volgens de huidige tekst van artikel 77aa, tweede lid, Sr. is de rechter, tenzij de minderjarige reeds onder toezicht is gesteld of ingevolge de uitspraak zal worden gesteld, verplicht om, indien hij enige straf of maatregel voorwaardelijk oplegt of tot voorwaardelijke invrijheidstelling besluit (vgl. de artikelen 77w en 77y Sr.), een gezinsvoogdiinstelling te belasten met het verlenen van hulp en steun aan de minderjarige ter zake van de naleving van de bijzondere voorwaarden. Niet altijd bestaat echter praktische behoefte aan een dergelijke opdracht. In bepaalde gevallen kan de opdracht tot het verlenen van hulp en steun zelfs minder gewenst zijn, namelijk indien deze in verband met het begane feit en de persoon van de dader niet noodzakelijk voorkomt en voor de minderjarige een onevenredige strafverzwaring zou betekenen. Het lijkt daarom de voorkeur te verdienen, indien de rechter op dit punt meer vrijheid wordt gelaten, waardoor hij zijn beslissing beter kan afstemmen op het individuele geval.

Overeenkomstig het bepaalde in artikel 208 van het Uitvoeringsbesluit kinderbescherming is in de geschreven bepaling thans ook de mogelijkheid gegeven, dat de opdracht tot het geven van hulp en steun wordt verleend aan een particulier. Verder is rekening gehouden met de wijziging van artikel 77aa die is voorgesteld in het wetsontwerp, houdende vaststelling van de hoofdstukken 2, 3, 4 en 5 van de Invoeringswet Boek 2 Nieuw B.W. (11 416). Deze wijziging houdt in, dat de woorden 'Rechtspersoonlijkheid bezittende instelling' worden vervangen door: rechtspersoon.

E. Bij de Wet van 26 oktober 1973, Stb. 509, waarbij de wettelijke bepalingen betreffende de toepassing van de voorlopige hechtenis zijn gewijzigd, is de aftrek van de in voorlopige hechtenis en/of in verzekering doorgebrachte tijd verplicht gesteld, indien tijdelijke gevangenisstraf of hechtenis wordt opgelegd. Volgens artikel 77hh Sr., zoals dit artikel bij genoemde wet opnieuw is vastgesteld, zal deze verplichte aftrek ook gelden bij veroordeling tot plaatsing in een tuchtschool.

Het lijkt billijk dat bij het opleggen van de straf van arrest een overeenkomstig voorschrift zal gelden. Ook indien de vrijheidsbeneming, vooruitlopend op het vonnis, slechts van korte duur was (bij voorbeeld doordat alleen in-verzekeringstelling werd toegepast), zou het minder juist zijn indien de verdachte niet van de hier bedoelde regeling zou kunnen profiteren. Zijn positie

verschilt immers niet wezenlijk van die van de verdachte die tot enige andere vrijheidsstraf wordt veroordeeld, na voorlopige vrijheidsbeneming te hebben ondergaan. Voorgesteld wordt derhalve in artikel 77hh ook uitdrukkelijk rekening te houden met de veroordeling tot arreststraf.

Mede gelet op de omstandigheid dat de maximumduur van het arrest veertien dagen is, leek, indien arrest wordt opgelegd, een gelijkstelling van de in een observatiehuis doorgebrachte tijd met die in voorlopige hechtenis doorgebracht minder zinvol.

Artikel II

A. Bij de reeds eerder genoemde Wet van 26 oktober 1973, Stb. 509, is de regeling van de toevoeging van een raadsman in strafzaken, als bedoeld in de artikelen 40–48 van het Wetboek van Strafvordering, herschreven. Daarbij is echter verzuimd artikel 489 aan te passen, welk artikel een aanvullende, deels ook afwijkende, regeling bevat voor de toevoeging van een raadsman in strafzaken met een minderjarige verdachte. Deze aanpassing wordt thans alsnog voorgesteld.

De inhoud van het herschreven artikel 489 sluit enerzijds aan bij de uitgangspunten van de nieuwe toevoegingsregeling, zoals die is neergelegd in de artikelen 40 e.v., maar houdt anderzijds rekening met de bijzondere aard van het kinderstrafrecht, dat alleen de mogelijkheid van ambtshalve toevoeging kent.

Ambtshalve toevoeging vindt volgens de artikelen 40 en 41 plaats:

1. indien de verdachte in verzekering is gesteld;
2. indien de bewaring of gevangenneming van de verdachte is bevolen.
In kinderstrafzaken (zie artikel 489, eerste lid) wordt tevens aan de verdachte, die geen raadsman heeft, ambtshalve een raadsman toegevoegd;
3. indien tegen de verdachte een vervolging is aangevangen ter zake van een feit waarvan de rechtbank in eerste aanleg kennis neemt.

Het laatstbedoelde geval zal zich dus voordoen, wanneer tegen de verdachte een gerechtelijk vooronderzoek is gevorderd of hij ter terechtzitting is gedagvaard terzake van een misdrijf dan wel een overtreding die in eerste aanleg door de rechtbank wordt berecht (dit kan dus ook een eenvoudige verkeersovertreding zijn, indien de verdachte civielrechtelijk of strafrechtelijk onder enig toezicht staat).

Het nieuwe tweede lid van artikel 489 omschrijft de gevallen waarin ambtshalve toevoeging zal *kunnen* geschieden. Het onder b bedoelde geval (toevoeging bij een verhoor voorafgaande aan een beslissing tot wijziging van de bijzondere voorwaarden of een last tot tenuitvoerlegging van een voorwaardelijk opgelegde straf of maatregel c.q. een besluit tot herroeping van de voorwaardelijke invrijheidstelling) is ontleend aan het bestaande artikel 489, eerste lid. Daaraan is toegevoegd het geval dat de verdachte rechs van zijn vrijheid is beroofd (b.v. omdat hij een vrijheidsstraf ondergaat) en ter zake van een nieuw strafbaar feit waarvan de kantonrechter in eerste aanleg kennis neemt, een strafvervolging tegen hem is ingesteld. Het nieuwe artikel 489, derde lid, bepaalt duidelijkheidshalve dat in dat laatste geval de toevoeging geschiedt door de kinderrechtbank binnen de rechtbank van het arrondissement waarin de vervolging plaatsvindt. Het openbaar ministerie is verplicht de kinderrechtbank tijdig te informeren.

Artikel 489 (nieuw) gaat er, evenals het bestaande artikel 489 van uit, dat de toevoeging geschiedt door de kinderrechtbank, behoudens het geval waarin de zaak in hoger beroep voor een gerechtshof wordt vervolgd (zie artikel 41, eerste lid, onder b, dat ook in kinderstrafzaken van toepassing is, en artikel 489, eerste lid). Met het oog daarop is in het nieuwe artikel 489, vierde lid, bepaald, dat in afwijking van artikel 41, eerste lid, onder a, de in die laatste bepaling voorziene ambtshalve toevoeging van een raadsman aan een verdachte, wiens voorlopige hechtenis is bevolen, niet geschiedt door of op last van de president van de rechtbank maar door de kinderrechtbank.

Op de regel dat de toevoeging geschiedt door de kinderrechter c.q. de voorzitter van het gerechtshof doet zich één uitzondering voor. Die uitzondering betreft het geval, bedoeld in artikel 40, derde lid, welk artikel in kinderstrafzaken van toepassing is. Indien de verdachte in verzekering is gesteld, wordt hem bijstand verleend door een raadsman via een in het arrondissement, in overleg met de deken van orde van advocaten, werkzame 'piketdienst' van advocaten. Mocht bij uitzondering geen advocaat beschikbaar zijn voor het verlenen van rechtsbijstand op de voet van het bepaalde in artikel 40, eerste en tweede lid, dan brengt de officier van justitie of de hulpofficier, die de inverzekeringstelling heeft bevolen, dit onverwijld ter kennis van de voorzitter van de rechtbank. Deze voegt, voor de duur van de inverzekeringstelling, een raadsman toe.

In zulke, zoals gezegd zich alleen bij uitzondering voordoende, gevallen is het van groot praktisch belang dat de toevoegingen lopen via één centraal punt. Wanneer in bepaalde gevallen de toevoeging zou moeten geschieden door de president van de rechtbank en in andere door de kinderrechter, wordt de regeling voor het openbaar ministerie en voor de hulpofficieren in deze spoedeisende gevallen gecompliceerder gemaakt dan zij thans is. Ook zullen dan gemakkelijk coördinatieproblemen kunnen ontstaan. Vermeden moet worden dat de advocaten, die beschikbaar zijn om in de kortdurende fase van de inverzekeringstelling onmiddellijke rechtshulp te verlenen, worden overbelast. Het is daarom in het belang van een snelle en zo effectief mogelijke rechtshulp tijdens de inverzekeringstelling, indien de toevoeging in alle gevallen geschiedt door één rechterlijke autoriteit, in casu de president van de rechtbank.

Aangezien de toevoeging van een raadsman, indien de bewaring of gevangenneming van de verdachte is bevolen, geschiedt door de kinderrechter, die tevens in kinderstrafzaken rechter-commissaris is, kon in artikel 489, vierde lid (nieuw) worden bepaald dat de in artikel 41, tweede lid, voorgescreven kennisgeving in dat geval achterwege blijft.

De reden waarom in het laatste lid van het nieuwe artikel 489 bepaalde artikelen uit de Tweede Afdeling van Titel III van het Eerste Boek niet van toepassing zijn verklaard, kan na het vorenstaande geacht worden voor zichzelf te spreken.

B. Artikel 59, vijfde lid, Sv., welke bepaling is ingevoegd bij de Wet van 26 oktober 1973, Stb. 509, bepaalt dat de secretaris van de reclasseringsraad onverwijld in kennis wordt gesteld van het bevel tot inverzekeringstelling. In kinderzaken ligt het uiteraard voor de hand dat een dergelijke kennisgeving geschiedt aan de secretaris van de raad voor de kinderbescherming. Hierin is thans in het ontworpen artikel 490a voorzien. Tevens is artikel 62, vierde lid, van overeenkomstige toepassing verklaard (verplichting van de officier van justitie om, indien naar aanleiding van de genoemde kennisgeving een rapport is opgesteld, daarvan kennis te nemen alvorens een vordering tot bewaring te doen).

C. Aan artikel 87 Sv. is bij de Wet van 26 oktober 1973, Stb. 509, een tweede lid toegevoegd, waardoor de mogelijkheden voor de verdachte om van de afwijzing van een verzoek om schorsing van de voorlopige hechtenis in beroep te komen zijn verruimd. Het is gewenst dat deze bepaling ook toepassing vindt in kinderstrafzaken. Voorgesteld wordt derhalve in artikel 492 in plaats van 'artikel 87' te lezen: artikel 87, eerste lid.

D. Het in artikel 500h, tweede lid, Sv. voorziene uitstel van het onderzoek op de terechtzitting, indien de van misdrijf verdachte niet op de zitting is verschenen, heeft uiteraard geen zin, wanneer het gerecht reeds onmiddellijk kan vaststellen, dat de dagvaarding nietig is c.q. de onbevoegdheid van het gerecht of de niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie moet worden uitgesproken.

Artikel III

In artikel 30 van de Beginselenwet voor de kinderbescherming wordt ervan uitgegaan, dat de kinderrechter bepaalt waar de straf van arrest wordt tenuitvoergelegd. Daar is echter voorbijgezien, dat deze straf ook door een andere rechter kan worden opgelegd, bij voorbeeld door het gerechtshof in apèl of – als vervangende sanctie – door de kantonrechter (vgl. H.R. 11 februari 1969, NJ 1970, nr. 44). Het is daarom juister in artikel 30 in plaats van 'kinderrechter' te lezen: rechter.

De Minister van Justitie,
A.A.M. van Agt.